

lorem-o-xepesmenos-dervisis

IOANNIS ZANNOS

11 Φεβρουαρίου 2015

Περιεχόμενα

1	Ιστορία	1
1.1	Ο ΞΕΠΕΣΜΕΝΟΣ ΔΕΡΒΙΣΗΣ - πολυτονικά	1
1.2	Ο ΞΕΠΕΣΜΕΝΟΣ ΔΕΡΒΙΣΗΣ - μονοτονικά	5
2	Ανάλυση	8

1 Ιστορία

<http://www.greek-language.gr/greekLang/literature/anthologies/new/show.html?id=269>

1.1 Ο ΞΕΠΕΣΜΕΝΟΣ ΔΕΡΒΙΣΗΣ - πολυτονικά

Δύο, τρεις, πέντε, δέκα σταλαγμοί.

Όμοιοι με τὸ μονότονον βῆμα τοῦ ἀγρύπνου ναύτου φρουροῦ εἰς τὴν κουβέρταν. Πλέει εἰς μαῦρα πέλαγα καὶ βλέπει οὐρανὸν καὶ θάλασσαν ἀγρίως χορεύουσιν, καὶ τυλιγμένος εἰς τὴν καπὸταν τοῦ διασχίζει ἀκαριαίως τὸ σκότος μετὰ τὴν ἐξανάπτουσαν καὶ ὑποσβήγουσαν λαμπυρίδα τοῦ τσιγάρου του.

Οἱ πετεινοὶ δὲν εἶχαν λαλήσει τὸ τρίτον ἀλάλημα. Ἴσως εἶχαν τρομάξει ἀπὸ τὴν βαθεῖαν, θρηγνῶδη φωνὴν τοῦ σαλεπτοῦ, ὅστις εἶχεν ἀρχίσει τὸ φθινόπωρον, νύκτα βαθιά, νὰ κρᾶζη. Ἦτο ὡς κρωγμὸς ἀγνώστου ὀρνέου, τὸ ὅποιον εἶχε χάσει τὸν ἀέρα του, καὶ εἶχεν ἐνσκήψει μέσα εἰς τὴν πόλιν, κ' ἐζήτει ἀρπάγματα νὰ σπαράξῃ.

– Ζεστό! Βράζει!...

Ἐβράζεν, ἔβραζε, νύκτα βαθιά. Ζεστὸν τὸ σαλέπι, πολὺ ζεστότερον τὸ στρώμα. Μόνον ἡ φωνὴ τοῦ σαλεπτοῦ ἐτρόμαζε τοὺς πετεινοὺς.

Εἶχε βρέξει ὀλίγον, εἶτα ἠθρίασε. Σταλαγμοί, σταλαγμοὶ ἔπεφταν ἀργὰ-ἀργὰ, ἀπὸ τὴν ὑδρορρόην ἐντὸς τῆς αὐλῆς.

☒ – Ἐ! καὶ ποῦ, σ' αὐτὸν τὸν κόσμον;

Ἦ ἐπιφώνησις ἡκούσθη εἰς τὸ σκότος ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ σαλεπτοῦ.

Τὸ παράθυρον ἔτριξε, κρᾶκ! ἀπὸ τὸ χαμηλὸν δωμάτιον τὸ βλέπον πρὸς τὸν δρόμον. Ἄνθρωπος προέκυψε τυλιγμένος μετὰ σάλι. Ἔτεινε μέγαν κύαθον πρὸς τὸν σαλεπτοῦ, ἀλλ' οὗτος ἡργοπῶρει.

Ὁ ἄνθρωπος ἔκυψε νὰ ἰδῇ.
 Ὑψηλὴ μορφή, μὲ λευκὸν σαρίκι, μὲ μαύρην χλαῖναν καὶ χιτῶνα χρωματιστόν, εἶχε σταθῇ ἐνώπιον τοῦ σαλεπτοῦ.
 – Ποῦ, σ' αὐτὸν τὸν κόσμον;
 – Μποὺ ντουινὰ τσὰρκ φιλέκ.
 – Ἄσκ ὁλοσούν... ὑπεψιθύρισεν ὁ σαλεπτοῦς.
 Δὲν εἶχε γνωρίσει τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἔνδυμα. Κάθε ἄλλος θὰ τὸν ἐξελάμβανεν ὡς φάντασμα. Ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἐπτοήθη. Ἦτο ἀπ' ἐκεῖνα τὰ χρώματα.
 ☒ Εἶχεν ἀναφανῇ. Πότε; Πρὸ ἡμερῶν, πρὸ ἐβδομάδων. Πόθεν; Ἀπὸ τὴν Ρούμελην, ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν, ἀπὸ τὴν Σταμπούλ. Πῶς; Ἐκ ποίας ἀφορμῆς; Ποῖος;
 Ἦτον Δερβίσης; Ἦτον βεκτασής, χόντζας, ἱμάμης; Ἦτον οὐλεμάς, διαβασμένος; Ὑψηλός, μελαψός, συμπαθής, γλυκύς, ἄγριος. Μὲ τὸ σαρίκι του, μὲ τὸν σσουμπέν του, μὲ τὸν δουλαμάν του.
 Ἦτο εἰς εὐνοίαν, εἰς δυσμένειαν; Εἶχεν ἀκμάσει, εἶχεν ἐκπέσει, εἶχεν ἐξορισθῇ; Μποὺ ντουινὰ τσὰρκ φιλέκ. Αὐτὸς ὁ κόσμος εἶναι σφαῖρα καὶ γυρίζει.
 Ἐκείνην τὴν βραδιὰν τὸν εἶχε προσκαλέσει μία παρέα. Ἐπτὰ ἢ ὀκτὼ φίλοι ἀχώριστοι. Ἀγαποῦσαν τὴν ζωὴν, τὰ νιάτα. Ὁ ἓνας ἀπ' αὐτοὺς ἔβαλλε γιουβέτσι κάθε βράδυ. Οἱ ἄλλοι ἔτρωγαν.
 Ἦτον λοταρτζής κ' ἐκέρδιζε δέκα ἢ δεκαπέντε δραχμὰς τὴν ἡμέραν. Τί νὰ τὰς κάμη; Τοὺς ἔβαλλε γιουβέτσι καὶ τοὺς ἐφίλευε. Ἦσαν λοτοφάγοι, μὲ ὀμικρὸν καὶ μὲ ὠμέγα.
 Ἀγαποῦσαν τὰ τραγούδια, τὰ ὄργανα. Ὁ Δερβίσης δὲν ἔπινε κρασί, ἔπινε μαστίχαν. Δερβισάδες ἦσαν κι αὐτοί. Τοῦ εἶπαν νὰ τραγουδήσῃ. Ἐτραγουδήσε. Τοῦ εἶπαν νὰ παίξῃ τὸ νάϊ. Ἐπαιξε.
 Δὲν τοὺς ἤρεσε. Ὡ, αὐτὸς δὲν ἦτον ἀμανές.
 Δὲν ἦτον, ὅπως τὸν ἤξευραν αὐτοί. Ἀλλ' ὁ Δερβίσης τοὺς ἔλεγε τὸν καθ' αὐτὸ ἀμάνέν.
 ☒ Ἐπανῆλθεν εἰς τὸ καφενεῖον. Τὸ καφενεῖον ἀντικρὺ τοῦ Θησείου. Ἡ ταβέρνα δίπλα εἰς τὸ καφενεῖον. Καὶ τὰ δύο ἀντικρὺ τοῦ παλαιοῦ σταθμοῦ Α. Π. Παραπέρα ἀπὸ τὸ καφενεῖον, ἡ σήραγξ ἐσκάπτετο, εἶχε σκαφῇ.
 Φθινόπωρον τῆς χρονιᾶς ἐκείνης.
 Ὁ Δερβίσης ἐκάθητο ἐκεῖ κ' ἔπινε μαστίχαν, ὅποιος τὸν ἐκερνοῦσε. Μὲ τὸ σαρίκι του, μὲ τὰ κατσαρὰ ψαρὰ γένεια του, μὲ τὸ τσιμπούκι του. Ἄνω τῶν 50 ἐτῶν ἡλικίας.
 ☒ Ἐκεῖ διενυκτέρευεν ἀπὸ ἡμερῶν. Ἄστεγος, ἀνέστιος, φερέοικος. Τὸ μικρὸν καφενεῖον εἶχε τὴν ἄδειαν νὰ μένῃ ἀνοικτὸν ὅλην τὴν νύκτα.
 Ἦρχοντο ἀπὸ τοὺς τζόγους, ἀπὸ τὰ θέατρα, θαμῶνες. Ἦρχοντο ἀπὸ τὸ λαχανοπάζαρον. Ἐπιναν ρούμι καὶ φασκόμηλον.
 Ὁ Δερβίσης ἔπαιζε κάποτε τὸ νάϊ. Ὁ κλήτωρ ὁ ἀστυνομικὸς διεσκέδαζεν. Ἀγαποῦσε ν' ἀκούῃ.
 Καλὸς ἄνθρωπος. Πρὸ ἐτῶν, ὅταν πρωτοδιωρίσθη, ἦτον γεμάτος ζῆλον.
 Ἄμα εἶδε καυγάν, ἔτρεξεν ἀμέσως νὰ τοὺς χωρίσῃ. Εἰς παλαιὸς συνάδελφός του τὸν ῥκτειρεν.
 – Ὅταν βλέπῃς καυγά, νὰ τρέχῃς ἀπὸ τὸ πλαγινὸ σοκάκι, ν' ἀργοπορῇς, ὡς ποὺ νὰ περάσῃ ἡ φούρια, καὶ τότε νὰ παρουσιάζεσαι.
 Καὶ ἄλλην συμβουλὴν τοῦ ἔδωκε:

– Στόν καυγά, πάντοτε νὰ βλέπης ποιὸς εἶναι δυνατώτερος καὶ νὰ φυλάγεσαι. Νὰ μαλῶνης τὸν πιδ ἀδύνατον, νὰ τοῦ τραβᾷς κ' ἓνα χαστούκι, καὶ νὰ ἐπαναφέρῃς τὴν τάξιν. Ἔτσι θὰ βγαίνῃς λάδι.

Καὶ ἀκόμη:

– Κάθε καινούργιος ἀνώτερος ποὺ διορίζεται τὴν πρώτη μέρα εἶναι γεμᾶτος αὐστηρότητα. Τὸ κάνει γιὰ νὰ τοὺς πάρῃ τὸν ἀέρα. Τὴν δεύτερη μέρα κρυώνει, καὶ τὴν τρίτη μέρα παραδίνεται. Ἐσὺ νὰ συμμορφώνεσαι σύμφωνα μὲ τὸν προϊστάμενον, καὶ νὰ παραπανίζῃς μάλιστα, αὐτὲς τὲς τρεῖς μέρες.

Πολύτιμοι ὑποθῇκαι.

☒ Τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας εἶχε διορισθῇ νέος ἀστυνόμος.

Διὰ νὰ δείξῃ τὸν ζήλόν του, διέταξε νὰ κλείσῃ τὸ καφενεῖον, τὴν νύκτα ἐκεῖνην.

Αὔριον ἢ μεθαύριον θὰ ἐπέτρεπε πάλιν νὰ μένῃ ἀνοικτόν. Ἄλλ' ἢ νὺξ ἐκεῖνη εἶχε πέσει εἰς τὸν λαχνόν, ἦτο πεπρωμένη νύξ.

Ὁ καλὸς κλήτωρ, ἐνθυμεῖτο τὰς συμβουλὰς τοῦ συναδέλφου του. Ἀνάγκη νὰ βιάσῃ τὸν καφετζὴν νὰ κλείσῃ. Δὲν ἐπετράπη εἰς τὸν βοηθὸν νὰ μείνῃ ἐντός, διὰ νὰ μὴ σηκωθῇ καὶ ἀνοίξῃ εἰς ὅσους ἦτο πιθανὸν νὰ ἔλθουν νὰ κρούσωσι τὴν θύραν. Δὲν ἐπετράπη εἰς τὸν Δερβίσην, τὸν ἀνέστιον, τὸν πλάνητα, νὰ μείνῃ, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ἔπαιζε τὸ νάϊ, κ' ἐμάζωνε κόσμον, καὶ δὲν ἄφηνε τοὺς γείτονας νὰ κοιμηθοῦν. Ὁ Δερβίσης μὲ τὸ σαρίκι του, μὲ τὸν τσουμπέν του, μὲ τὸν δουλαμάν του, ἐπῆρε τὸ τσιμπούκι του, τὸ νάϊ του, κ' ἔφυγε.

Ποῦ νὰ ὑπάγῃ;

Ἔκαμεν ὀλίγα βήματα ἀσκόπως, πέριξ τοῦ καφενεῖου.

Παρέκει ἦτο ἡ σήραγξ. Ἐσκάπτετο, ἦτο σκαμμένη.

Ἔκαμνε ψύχραν, νυκτερινὸν ἀπόγειον. Μία μετὰ τὰ μεσάνυκτα.

Ὁ κλήτωρ ὁ σκοπὸς περιεφέρετο ὑποκάτω εἰς τὸ κιόσκι, τὸ τσιγκοσκεπές, τῶν ἐκεῖ μαγαζείων.

Ὁ Δερβίσης ὁ πλάνης κατήλθεν εἰς τὸ βάθος τῆς σήραγγος. Ἴσως ἤλπιζε νὰ εὕρῃ περισσότερον ἀπάγκειο ἐκεῖ.

Ἐκάθισεν, ἀκούμβησεν.

Ἐσκέπτετο τὸ ἄστατον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Ἄσκ ὄλοσὺν τσιβιρινέκ. Χαρὰ σ' ἐκεῖνον ποὺ ξέρει νὰ τὸν γυρίζῃ, τὸν κόσμον αὐτόν.

☒ Παρῆλθεν ὥρα. Ὁ κλήτωρ, ὅστις ἐπεριπάτει ἐκεῖ τριγύρω, ἐσκέπτετο τί νὰ εἶχε γίνῃ ὁ Δερβίσης, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἰδεῖ νὰ καταβαίνει εἰς τὴν σήραγγα.

Ποῦ νὰ εἶναι;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν τὴν ἄφωνον ἀπήντησε φωνή, ἦχος, μέλος γλυκύ.

Ὁ ξένος μουσουλμάνος εἶχε παγώσει ἐκεῖ ὅπου ἐκαθῆτο κ' ἐνύσταζε. Διὰ νὰ ζεσταθῇ, ἔβγαλε τὸ νάϊ του καὶ ἤρχισε νὰ παίξῃ τὸν τυχόντα ἦχον, ὅστις τοῦ ἦλθε κατ' ἐπιφορὰν εἰς τὴν μνήμην.

Νάϊ, νάϊ, γλυκύ.

Νάζι – κατὰ ἐν ζῆτα ἐλαττοῦται.

Αὔρα, οὐρανός, ἄσμα γλυκερόν, μελιχρόν, ἄβρόν, μεθυστικόν.

Νάϊ, νάϊ.

Κατὰ δύο κοκκίδας, διαφέρει διὰ νὰ εἶναι τὸ Ναί, ὅπου εἶπεν ὁ Χριστός¹.

¹ Α. Παπαδιαμάντη, «Ὁ ξεπεσμένος Δερβίσης», ἀπὸ Ἄπαντα τοῦ Παπαδιαμάντη, τόμος Γ' (ἐπιμ. Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλου, ἐκδόσεις Δομός, Αθήνα 1984), ἀπὸ Ηλεκτρονικὴ Βιβλιοθήκη Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου,

Τὸ Ναὶ τὸ ἡμερον, τὸ ταπεινόν, τὸ πρᾶον, τὸ Ναὶ τὸ φιλάνθρωπον.

Κάτω εἰς τὸ βάθος, εἰς τὸν λάκκον, εἰς τὸ βάραθρον, ὡς κελάρυσμα ρύακος εἰς τὸ ρεῦμα, φωνὴ ἐκ βαθέως ἀναβαίνουσα, ὡς μύρον, ὡς ἄχνη, ὡς ἀτμός, θρῆνος, πάθος, μελωδία, ἀνερχομένη ἐπὶ πτίλων αὔρας νυκτερινῆς, αἰρομένη μετάρσιος, πραεῖα, μειλιχία, ἄδολος, ψίθυρος, λιγεῖα, ἀναρριχωμένη εἰς τὰς ριπὰς, χορδίζουσα τοὺς ἀέρας, χαιρετίζουσα τὸ ἀχανές, ἰκετεύουσα τὸ ἄπειρον, παιδική, ἄκακος, ἐλισσομένη, φωνὴ παρθένου μοιρολογούσης, μινύρισμα πτηνοῦ χειμαζομένου, λαχταροῦντος τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἔαρος.

Τὰ βαρέα τεῖχη καὶ οἱ ὀγκώδεις κίονες τοῦ Θησείου, ἡ στέγη ἡ μεγαλοβριθῆς, δὲν ἐξεπλάγησαν πρὸς τὴν φωνήν, πρὸς τὸ μέλος ἐκεῖνο. Τὴν ἐνθυμοῦντο, τὴν ἀνεγνώριζον. Καὶ ἄλλοτε τὴν εἶχον ἀκούσει. Καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῆς δουλείας καὶ εἰς τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς.

Ἡ μουσικὴ ἐκεῖνη δὲν ἦτο τόσο βάρβαρος, ὅσον ὑποτίθεται ὅτι εἶναι τὰ ἀσιατικὰ φύλα. Εἶχε στενὴν συγγένειαν μὲ τὰς ἀρχαίας ἀρμονίας, τὰς φρυγιστὶ καὶ λυδιστὶ.

☒ Ἐφυγαν αἱ βαθεῖα ὦραι, καὶ νῦν ἦτο ἀκόμη, πεπρωμένη νύξ.

Ἀκόμη ἤπλωνεν αὕτη τὰ σκότη της, καὶ ὁ σαλεπτοῦς ἐκρῶζε διὰ τὴν πωλήσῃ τὸ ἐμπόρευμά του, καὶ οἱ πετεινοὶ ἐζάρωναν εἰς τὸν ὀρνιθῶνα. Τὸ μικρὸν παράθυρον ἔτριξε, καὶ ὁ σαλεπτοῦς ἐξηκολούθει τουρκιστὶ τὸν διάλογόν του μὲ τὸν Δερβίσην, τὸν ἄστεγον, τὸν ὑπερόριον.

Πρὸ ὥρας ἤδη εἶχε σιγήσει τὸ ἕσμα τὸ μυστηριώδες καὶ μελιχρόν, τὸ νᾶϊ εἶχε πέσει ἀπὸ τὴν χεῖρα. Ὁ οὐρανός, συννεφώδης, εἶχεν ἀρχίσει νὰ βρέχη, ἔβρεξεν ἐπ' ὀλίγα λεπτά, εἶτα ἔπαυσεν. Ὁ κλήτωρ εἶχε γίνεαι ἀφαντος. Αἰμωδιασμένος, βρεγμένος, κρυμμένος, ὁ Δερβίσης ἀνέβη εἰς τὸν ἐπάνω κόσμον.

Ἐπῆρεν ἓνα δρομίσκον, κατέμπροσθεν τοῦ ἱεροῦ βήματος τῶν Ἀγίων Ἀσωμάτων. Δρομίσκον τὸν ὁποῖον ἡ σεβαστὴ ἐπιτροπὴ εἶχεν ὀνοματίσει, δηλαδὴ εἶχε γράψει ἐπὶ πινακίδος ὅτι εἶναι ὁδὸς Λεπενιώτου.

Ὁ ἴδιος ὁ Λεπενιώτης ὁ λεοντόκαρδος, ὅσον καὶ ἂν ἔτρεφε φιλέκδικον πάθος διὰ τὸν φόνον τοῦ μεγάλου ἥρωος, τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀνίσως τὸ πνεῦμά του περιεφοῖτα ἐκεῖ, καὶ ἠδύνατο νὰ ἴδῃ τὸν ἄμοιρον Δερβίσην, διωγμένον, ἐξωρισμένον, ἀνέστιον, ριγούντα ἀνὰ τὴν στενωπὸν, ἔρποντα ἀναμέσον δύο σειρῶν παλαιῶν οἰκίσκων, θὰ τὸν ἐσπλαγχνίζετο.

Καὶ ὁ σαλεπτοῦς τὸν ἐλυπήθη, καὶ ἀντὶ πενταλέπτου τοῦ ἔδωκε νὰ πῇ σαλέπι διπλοῦν, μισὸ κουλούρι νὰ βουτήξῃ, καὶ ἄφησε τὸν γείτονα μὲ τὸ σάλι, τὸν σηκωθέντα πρὸ μικροῦ ἀπὸ τὴν ζεστὴν κλίνην, νὰ κρυώνῃ περιμένων εἰς τὸ μικρὸν παράθυρον.

– Ἔλα, σαλεπτοῦ, ποῦ νὰ πάρῃ... – Μποὺ ντουινιά...

☒ Τὴν πρωΐαν ἐκείνην ἔπιεν ὁ Δερβίσης σαλέπι, ἔφαγε καὶ κουλούρι. Ὅλην τὴν ἡμέραν τὸν ἔπαιρναν ὁ ὕπνος ὅπου ἐτύχαινε νὰ καθίσῃ.

Τὰς ἄλλας ἡμέρας, ἐξενυχτοῦσαν ἀκόμη εἰς τὸ ὀλονύκτιον καφενεῖον, διὰ τὸ ὁποῖον εἶχε περάσει ἡ πεπρωμένη νύξ. Ἐπινε μαστίχαν κ' ἐκάπνιζε τὸ τσιμπούκι του. Πότε–πότε ἔπαιζεν ἀκόμη τὸ νᾶϊ.

Ὅστερον, μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἔγινεν ἀφαντος καὶ δὲν τὸν εἶδε πλέον κανεὶς. Ζῆ, ἀπέθανε, περιπλανᾶται εἰς ἄλλα μέρη, ἀνεκλήθη ἀπὸ τῆς ἐξορίας, ἐπανέκαμψεν εἰς τὸν τόπον του;

Κανεὶς δὲν ἠξεύρει.

Ίσως τὴν ὥραν ταύτην ν' ἀνέκτησε τὴν εὐνοίαν τοῦ ἰσχυροῦ Παδισάχ, ἴσως νὰ εἶναι μέγας καὶ πολὺς μεταξύ τῶν Οὐλεμάδων τῆς Σταμπούλ, ἴσως νὰ διαπρέπη ὡς ἱμάμης εἰς κανὲν ἐξακουστὸν τζαμίον.

Ίσως νὰ εἶναι εὐνοούμενος τοῦ Χαλίφη, ἀρχιουλεμάς, σείχουλισλάμης.

Μποὺ ντουινιά τσαρκ φιλέκ.

(1896)

1.2 Ο ΞΕΠΕΣΜΕΝΟΣ ΔΕΡΒΙΣΗΣ - μονοτονικά

Δύο, τρεις, πέντε, δέκα σταλαγμοί. Ὅμοιοι με τὸ μονότονον βῆμα τοῦ ἀγρύπνου ναύτου φρουροῦ εἰς τὴν κουβέρταν. Πλέει εἰς μαύρα πέλαγα καὶ βλέπει ουρανὸν καὶ θάλασσαν ἀγρίως χορεύουσιν, καὶ τυλιγμένος εἰς τὴν καπὸταν τοῦ διασχίζει ἀκαριαίως τὸ σκότος με τὴν ἐξανάπτουσιν καὶ υποσβήνουσιν λαμπυρίδα τοῦ τσιγάρου του. Οἱ πετεινοὶ δὲν εἶχαν λαλήσει τὸ τρίτον λάλημα. Ἰσως εἶχαν τρομάξει ἀπὸ τὴν βαθείαν, θρηνώδη φωνὴν τοῦ σαλεπτσῆ, ὅστις εἶχεν ἀρχίσει τὸ φθινόπωρον, νύκτα βαθιά, νὰ κράζει. Ἦτο ὡς κρωγμὸς ἀγνώστου ορνέου, τὸ ὁποῖον εἶχε χάσει τὸν αέρα του, καὶ εἶχεν ἐνσκήψει μέσα εἰς τὴν πόλιν, κὶ ἐζήτει ἀρπάγματα νὰ σπαράξει. — Ζεστό ! Βράζει ! ... Ἐβράζεν, ἔβραζε, ἡ νύκτα βαθιά. Ζεστόν τὸ σαλέπι, πολὺ ζεστότερον τὸ στρώμα. Μόνον ἡ φωνὴ τοῦ σαλεπτσῆ ἐτρόμαζε τοὺς πετεινοὺς. Εἶχε βρέξει ὀλίγον, εἴτα ἠθρίασε. Σταλαγμοί, σταλαγμοὶ ἐπέφταν ἀργά-ἀργά, ἀπὸ τὴν υδρορρόην ἐντὸς τῆς αὐλῆς.

⊠⊠⊠⊠ — Ἐ ! καὶ ποῦ, σ' αὐτὸν τὸν κόσμον; Ἡ ἐπιφώνησις ἠκούσθη εἰς τὸ σκότος ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ σαλεπτσῆ. Τὸ παράθυρον ἐτρίξε, κρακ ! ἀπὸ τὸ χαμηλὸν δωμάτιον τὸ βλέπον πρὸς τὸν δρόμον. Ἀνθρώπος προέκυψε τυλιγμένος με σάλι. Ἐτείνε μέγαν κύαθον πρὸς τὸν σαλεπτσῆν, ἀλλ' οὐτὸς ἠργοπόρει. Ὁ ἀνθρώπος ἐκύψε νὰ ἰδεῖ. Ὑψηλὴ μορφή, με λευκὸν σαρίκι, με μαύρην χλαῖναν καὶ χιτῶνα χρωματιστόν, εἶχε σταθεῖ ἐνώπιον τοῦ σαλεπτσῆ.

— Ποῦ, σ' αὐτὸν τὸν κόσμον ; — Μποὺ ντουινιά τσαρκ φιλέκ. — Ἄσκ ὁλοσούν ... ὑπεψιθύρισεν ὁ σαλεπτσῆς. Δὲν εἶχε γνωρίσει τὸν ἀνθρώπον, ἀλλὰ τὸ ἐνδυμα. Κάθε ἄλλος θα τὸν ἐξελάμβανε ὡς φάντασμα. Ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἐπτοήθη. Ἦτο ἀπ' ἐκεῖνα τὰ χῶματα.

⊠⊠⊠⊠

Εἶχεν ἀναφανεί. Πότε; Προ ἡμερῶν, προ εβδομάδων. Πόθεν; Ἀπὸ τὴν Ρούμελην, ἀπὸ τὴν Ἀνατολήν, ἀπὸ τὴν Σταμπούλ. Πῶς; Ἐκ ποίας ἀφορμῆς; Ποίος; Ἦτον Δερβίσης; Ἦτον βεκτασῆς, χόντζας, ἱμάμης; Ἦτον ουλεμάς, διαβασμένος; Ὑψηλός, μελαψός, συμπαθής, γλυκὺς, ἄγριος. Με τὸ σαρίκι του, με τὸν τσουμπέν του, με τὸν δουλαμάν του. Ἦτο εἰς εὐνοίαν, εἰς δυσμένειαν; Εἶχεν ἀκμάσει, εἶχεν ἐκπέσει, εἶχεν ἐξορισθῇ; Μποὺ ντουινιά τσαρκ φιλέκ. Αὐτὸς ὁ κόσμος εἶναι σφαῖρα καὶ γυρίζει. Εκείνην τὴν βραδιάν τὸν εἶχε προσκαλέσει μία παρέα. Ἐπτὰ ἢ οκτὼ φίλοι ἀχώριστοι. Ἀγαποῦσαν τὴν ζωὴν, τὰ νιάτα. Ὁ ἓνας ἀπ' αὐτοὺς ἐβάλλε γιουβέτσι κάθε βράδυ. Οἱ ἄλλοι ἐτρωγαν. Ἦτον λοταρτζῆς κὶ ἐκέρδιζε δέκα ἢ δεκαπέντε δραχμάς τὴν ἡμέραν. Τὶ νὰ τὰς κάμει; Τους ἐβάλλε γιουβέτσι καὶ τοὺς ἐφίλευε. Ἦσαν λοτοφάγοι, με ομικρόν καὶ με ὠμέγα. Ἀγαποῦσαν τὰ τραγούδια, τὰ ὄργανα. Ὁ Δερβίσης δὲν ἐπινε κρασί, ἐπινε μαστίχαν. Δερβισάδες ἦσαν κὶ αὐτοί. Του εἶπαν νὰ τραγουδήσει. Ἐτραγούδησε. Του εἶπαν νὰ παίξει τὸ νάι. Ἐπαίξε. Δὲν τοὺς ἤρεσε. Ὡ, αὐτὸς δὲν ἦτον ἀμανές. Δὲν ἦτον, ὅπως τὸν ἤξευραν αὐτοί. Ἀλλ' ὁ Δερβίσης τοὺς ἔλεγε τὸν καθ' αὐτὸ ἀμανέν.

⊠⊠⊠⊠

Επανήλθεν εις το καφενεῖον. Το καφενεῖον αντικρύ του Θησείου. Η ταβέρνα δίπλα εις το καφενεῖον. Καὶ τα δύο αντικρύ του παλαιού σταθμοῦ Α. Π. Παραπέρα ἀπὸ το καφενεῖον, ἡ σήραγξ ἐσκάπτετο, εἶχε σκαφεῖ. Φθινόπωρον τῆς χρονιάς ἐκείνης.

Ο Δερβίσης ἐκάθητο ἐκεῖ κι ἔπινε μαστίχαν, ὅποιος τον ἐκερνούσε. Με το σαρίκι του, με τα κατσαρά ψαρά γένεια του, με το τσιμπούκι του. Ἀνω τῶν 50 ἐτῶν ἡλικίας. Εἰς ἐκεῖ διενυκτέρευεν ἀπὸ ἡμερῶν. Ἀστεγος, ἀνέστιος, φερέοικος. Το μικρὸν καφενεῖον εἶχε τὴν ἀδειαν νὰ μένει ανοικτὸν ὅλην τὴν νύκτα. Ἦρχοντο ἀπὸ τοὺς τζόγους, ἀπὸ τα θέατρα, θαμῶνες. Ἦρχοντο ἀπὸ το λαχανοπάζαρον. Ἐπιναν ρούμι καὶ φασκόμηλον. Ο Δερβίσης ἔπαιζε κάποτε το νάι. Ο κλήτωρ ὁ ἀστυνομικὸς διεσκέδαζεν. Ἀγαπούσε ν' ἀκούει. Καλὸς ἄνθρωπος. Προ ἐτῶν, ὅταν πρωτοδιωρίσθη, ἦτον γεμάτος ζήλον. Ἀμα εἶδε καυγάν, ἔτρεξεν ἀμέσως νὰ τοὺς χωρίσει. Εἰς παλαιὸς συνάδελφός του τον ὠκτεῖρεν. — Ὅταν βλέπεις καυγά, νὰ τρέχεις ἀπὸ το πлагинό σοκάκι, ν' ἀργοπορεῖς, ὡς πού νὰ περάσει ἡ φούρια, καὶ τότε νὰ παρουσιάξῃσαι. Καὶ ἄλλην συμβουλὴν του ἔδωκε : — Στον καυγά, πάντοτε νὰ βλέπεις ποῖος εἶναι δυνατώτερος καὶ νὰ φυλάγῃσαι. Νὰ μαλώνεις τον πιο αδύνατον, νὰ του τραβάς κι ἓνα χαστούκι, καὶ νὰ ἐπαναφέρῃς τὴν τάξιν. Ἐτσι θα βγαίνεις λάδι. Καὶ ἀκόμη : — Κάθε καινούργιος ἀνώτερος πού διορίζεται τὴν πρώτη μέρα εἶναι γεμάτος αὐστηρότητα. Το κάνει γιὰ νὰ τοὺς πάρει τον αέρα. Τὴν δεύτερη μέρα κρυώνει, καὶ τὴν τρίτη μέρα παραδίνεται. Εἰς νὰ συμμορφώῃσαι σύμφωνα με τον προϊστάμενον, καὶ νὰ παραπανίζῃς μάλιστα, αὐτὲς τες τρεῖς μέρες. Πολύτιμοι υποθήκαι. Τὰς ἡμέρας ἐκείνας εἶχε διορισθεῖ νέος ἀστυνόμος. Διὰ νὰ δείξῃ τον ζήλον του, διέταξε νὰ κλείσῃ το καφενεῖον, τὴν νύκτα ἐκείνην. Αὐρίον ἢ μεθαύριον θα ἐπέτρεπε πάλιν νὰ μένῃ ανοικτὸν. Ἀλλ' ἡ νύξ ἐκείνη εἶχε πέσει εἰς τον λαχνόν, ἦτο πεπρωμένη νύξ. Ο καλὸς κλήτωρ, ἐνθυμεῖτο τὰς συμβουλὰς του συναδέλφου του. Ἀνάγκη νὰ βιάσῃ τον καφετζήν νὰ κλείσῃ. Δεν ἐπετράπη εἰς τον βοηθόν νὰ μείνῃ ἐντός, διὰ νὰ μὴ σηκωθεῖ καὶ ανοίξῃ εἰς ὅσους ἦτο πιθανόν νὰ ἔλθουν νὰ κρούσωσι τὴν θύραν. Δεν ἐπετράπη εἰς τον Δερβίσην, τον ἀνέστιον, τον πλάνητα, νὰ μείνῃ, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ἔπαιζε το νάι, κι ἐμάζωνε κόσμον, καὶ δεν ἄφηγε τοὺς γείτονας νὰ κοιμηθοῦν. Ο Δερβίσης με το σαρίκι του, με τον τσουμπέν του, με τον δουλαμάν του, ἐπῆρε το τσιμπούκι του, το νάι του, κ' ἔφυγε. Πού νὰ υπάγῃ; Ἐκαμεν ὀλίγα βήματα ἀσκοπῶς, περίξ του καφενείου. Παρέκει ἦτο ἡ σήραγξ. Ἐσκάπτετο, ἦτο σκαμμένη. Ἐκαμεν ψύχραν, νυκτερινόν ἀπόγειον. Μία μετὰ τα μεσάνυκτα. Ο κλήτωρ ὁ σκοπὸς περιεφέρετο ὑποκάτω εἰς το κιόσκι, το τσιγκοσκεπές, τῶν ἐκεῖ μαγαζιῶν. Ο Δερβίσης ὁ πλάνης κατήλθεν εἰς το βάθος τῆς σήραγγος. Ἰσως ἤλπιζε νὰ εὕρῃ περισσότερον ἀπάγκειο ἐκεῖ. Ἐκάθισεν, ἀκούμβησεν. Ἐσκέπτετο το ἄστατον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Ἀσκ ὀλοσούν τσιβρινέκ. Χαρά σ' ἐκεῖνον πού ξέρει νὰ τον γυρίζει, τον κόσμον αὐτόν.

Εἰς ἐκεῖ

Παρήλθεν ὥρα. Ο κλήτωρ, ὅστις ἐπεριπάτει ἐκεῖ τριγύρω, ἐσκέπτετο τι νὰ εἶχε γίνῃ ο Δερβίσης, τον ὁποῖον εἶχεν ἰδεῖ νὰ καταβαίνει εἰς τὴν σήραγγα. Πού νὰ εἶναι; Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν τὴν ἄφωνον ἀπῆντησε φωνή, ἤχος, μέλος γλυκύ. Ο ξένος μουσουλμάνος εἶχε παγώσει ἐκεῖ ὅπου ἐκάθητο κι ἐνύσταζε. Διὰ νὰ ζεσταθεῖ, ἔβγαλε το νάι του καὶ ἤρχισε νὰ παίζει τον τυχόντα ἤχον, ὅστις του ἤλθε κατ' ἐπιφοράν εἰς τὴν μνήμην. Νάι, νάι, γλυκύ. Νάζι — κατὰ ἓν ζήτη ἐλαττοῦται. Αὐρα, ουρανός, ἄσμα γλυκερόν, μελιχρόν, ἀβρόν, μεθυστικόν. Νάι, νάι. Κατὰ δύο κοκκίδας, διαφέρει διὰ νὰ εἶναι το Ναι, ὅπου εἶπεν ὁ Χριστός. Το Ναι το ἡμέρον, το ταπεινόν, το πράον, το Ναι το φιλόανθρωπον. Κάτω εἰς το βάθος, εἰς τον λάκκον, εἰς το βάραθρον, ὡς κελάρυσμα ρύακος εἰς το ρεῦμα, φωνὴ ἐκ βαθέων ἀναβαίνουσα, ὡς μύρον, ὡς ἄχνη, ὡς ἀτμός, θρήνος, πάθος, μελωδία, ἀνερ-

χομένη επί πτίλων αύρας νυκτερινής, αιρομένη μετάρσιος, πραεία, μελιχία, άδολος, ψίθυρος, λιγεία, αναρριχωμένη εις τας ριπάς, χορδίζουσα τους αέρας, χαιρετίζουσα το αχανές, ικετεύουσα το άπειρον, παιδική, άκακος, ελισσομένη, φωνή παρθένου μοιρολογούσης, μινύρισμα πτηνού χειμαζομένου, λαχταρούντος την επάνοδον του έαρος. Τα βαρέα τείχη και οι ογκώδεις κίονες του Θησείου, η στέγη η μεγαλοβριθής, δεν ξεπλάγησαν προς την φωνήν, προς το μέλος εκείνο. Την ενθυμούντο, την ανεγνώριζον. Και άλλοτε την είχαν ακούσει. Και εις τους αιώνας της δουλείας και εις τους χρόνους της ακμής. Η μουσική εκείνη δεν ήτο τόσο βάρβαρος, όσον υποτίθεται ότι είναι τα ασιατικά φύλα. Είχε στενήν συγγένειαν με τας αρχαίας αρμονίας, τας φρυγιστί και λυδιστί.

XXXX

Έφυγαν αι βαθείαι ώραι, και νυξ ήτο ακόμη, πεπρωμένη νυξ. Ακόμη ήπλωνεν αύτη τα σκότη της, και ο σαλεππτής έκρωζε διά να πωλήσει το εμπόρευμά του, και οι πετεινοί εξάρωναν εις τον ορνιθώνα. Το μικρόν παράθυρον έτριζε, και ο σαλεππτής εξηκολούθει τουρκιστί τον διάλογόν του με τον Δερβίση, τον άστεγον, τον υπερόριον. Προ ώρας ήδη είχε σιγήσει το άσμα το μυστηριώδες και μελιχρόν, το νάι είχε πέσει από την χείρα. Ο ουρανός, συννεφώδης, είχεν αρχίσει να βρέχει, έβρεξεν επ' ολίγα λεπτά, είτα έπαυσεν. Ο κλήτωρ είχε γίνει άφαντος. Αιμωδιασμένος, βρεγμένος, κρυωμένος, ο Δερβίσης ανέβη εις τον επάνω κόσμον. Επήρην ένα δρομίσκον, κατέμπροσθεν του ιερού βήματος των Αγίων Ασωμάτων. Δρομίσκον τον οποίον η σεβαστή επιτροπή είχεν ονοματίσει, δηλαδή είχε γράψει επί πινακίδος ότι είναι οδός Λεπενιώτου. Ο ίδιος ο Λεπενιώτης ο λεοντόκαρδος, όσον και αν έτρεφε φιλέκδικον πάθος διά τον φόνον του μεγάλου ήρωος, του αδελφού του, ανίσως το πνεύμα του περιεφοίτα εκεί, και ηδύνατο να ιδει τον άμοιρον Δερβίσην, διωγμένον, εξωρισμένον, ανέστιον, ριγούντα ανά την στενωπόν, έρποντα αναμέσον δύο σειρών παλαιών οικίσκων, θα τον εσπλαγχνίζετο. Και ο σαλεππτής τον ελυπήθη, και αντί πενταλέπτου του έδωκε να πεί σαλέπι διπλούν, μισό κουλούρι να βουτήξει, και άφησε τον γείτονα με το σάλι, τον σηκωθέντα προ μικρού από την ζεστήν κλίνην, να κρύνει περιμένων εις το μικρόν παράθυρον. — Έλα, σαλεππτή, που να πάρει ... — Μπου ντουινά ...

XXXX

Την πρωίαν εκείνην έπιεν ο Δερβίσης σαλέπι, έφαγε και κουλούρι. Όλην την ημέραν τον έπαιρνε ο ύπνος όπου ετύχαινε να καθίσει. Τας άλλας ημέρας, εξενυχτούσεν ακόμη εις το ολονύκτιον καφενέιον, διά το οποίον είχε περάσει η πεπρωμένη νυξ. Έπινε μαστίχαν κι εκάπνιζε το τσιμπούκι του. Πότε-πότε έπαιζεν ακόμη το νάι. Έυτερον, μετ' ολίγας ημέρας, έγινε άφαντος και δεν τον είδε πλέον κανείς. Ζει, απέθανε, περιπλανάται εις άλλα μέρη, ανεκλήθη από της εξορίας, επανέκαμψεν εις τον τόπον του; Κανείς δεν ηξεύρει. Ίσως την ώραν ταύτην ν' ανέκτησε την εύνοιαν του ισχυρού Παδισάχ, ίσως να είναι μέγας και πολύς μεταξύ των Ουλεμάδων της Σταμπούλ, ίσως να διαπρέπει ως ιμάμης εις κανέν εξακουστόν τζαμίον. Ίσως να είναι ευνοούμενος του Χαλίφη, αρχιουλεμάς, σείχουλισλάμης. Μπου ντουινά τσαρκ φιλέκ.

(1896)

Το πήρα από την κριτική έκδοση του Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλου και εκσυγχρόνισα λίγο ακόμα την ορθογραφία (μονοτονικό, υποτακτική). Η σημερινή γραφή δημιουργεί πρόβλημα στο σημείο όπου ο Παπαδιαμάντης γράφει πως το «νάι» (που γραφόταν «ναί» τότε) απέχει δύο κουκίδες από το «ναι» (που γραφόταν «ναί»).

Η τουρκική παροιμία Μπου ντουινά τσαρκ φιλέκ, την οποία ο Ππδ. εξηγεί «Αυτός ο κόσμος είναι σφαίρα και γυρίζει» σημαίνει ακριβέστερα «Αυτός ο κόσμος είναι τροχός

της τύχης». Το felek (εξ ου και το φελέκι) είναι η τύχη. Ο δουλεμάς είναι είδος επενδύτη, ο ουλεμάς είναι ο απόφοιτος της ιερονομικής σχολής, σείχουλισλάμης ήταν ο ανώτερος θρησκευτικός λειτουργός στην Οθωμανική αυτοκρατορία (όλα αυτά σύμφωνα με το Γλωσσάρι της κριτικής έκδοσης).

2 Ανάλυση

(απο αμμόχωστο σαιτ)

« Ο ξεπεσμένος Δερβίσης » είναι το καλύτερο αθηναϊκό διήγημα του Α. Παπαδιαμάντη. Δημοσιεύτηκε τον Ιανουάριο του 1896. **Μέσα από αυτό ο Παπαδιαμάντης εκφράζει τη συμπάθεια του προς ένα ξένο, αλλόθρησκο και αλλοεθνή, ένα Δερβίση.**

Ο Δερβίσης, όπως συμπεραίνει κανείς από το διήγημα, καταγόταν «από την Ρούμελην, από την την Ανατολήν, από την Σταμπούλ»¹. Είναι άγνωστο γιατί ήρθε στην Αθήνα. Φαίνεται από τη συνάφεια του κειμένου ότι για κάποιο λόγο, είχε εξοριστεί. Ήταν λοιπόν ένας «ξεπεσμένος» Δερβίσης. Μια παρέα από επτά ή οκτώ φίλους τον προσκαλούν σε δείπνο. Συμπονούν τον ξένο και αλλόθρησκο Δερβίση² Α. Παπαδιαμάντη, Στο ίδιο, σελ. 14..

Ο Δερβίσης τους διηγείται διανυκτέρευε σε ένα ολονύκτιο καφενείο. Είχε βρει καταφύγιο εκεί. Εκεί έπαιζε και το νάϊ του. Ήταν λοιπόν άστεγος, άφραγκος και καταφεύγει σε ένα καφενείο, το οποίο είχε την άδεια να μένει ανοικτό όλο το βράδυ³. Είναι ξεκάθαρο ότι ο Παπαδιαμάντης δείχνει τη συμπάθεια του προς τον αλλόθρησκο Δερβίση, προς το ξένο μουσουλμάνο. Με τη στάση του αυτή μας θυμίζει τα λόγια του Χριστού στην παραβολή της κρίσεως «ήμουν ξένος και με περιμαζέψατε...»⁴. Μας θυμίζει ακόμη τη φροντίδα του αλλοεθνή Σαμαρείτη⁵ προς τον τραυματισμένο Ιουδαίο. Τη θετική αυτή στάση προς το Δερβίση, συναντάμε σε ολόκληρο το διήγημα.

Όπως σημειώσαμε, ο Δερβίσης διανυκτέρευε σε ένα καφενείο. Κάποια στιγμή όμως διορίζεται στην περιοχή νέος αστυνόμος. Αυτός, για να δείξει το ζήλο του, διέταξε μια συγκεκριμένη νύχτα να κλείσει το ολονύκτιο καφενείο. Αυτό σήμαινε βέβαια ότι ο Δερβίσης έμενε άστεγος, εκτεθειμένος στο κρύο⁶. Ο Παπαδιαμάντης όμως φροντίζει για τον Δερβίση, καίτοι αυτός ήταν ξένος και μουσουλμάνος. Εκεί κοντά είχαν σκάσει μια σήραγγα. Σε αυτήν βρίσκει τώρα καταφύγιο ο Δερβίσης, προκειμένου να προστατευθεί από το κρύο και να ξεκουραστεί το βράδυ. Για να ζεσταθεί, αλλά και να περάσει την ώρα του, έβγαλε το νάϊ του και άρχισε να παίζει. Τότε, μια γλυκιά μελωδία έβγαине από τη σήραγγα⁷. Τα όσα γράφει στη συνέχεια ο Παπαδιαμάντης, επιβεβαιώνουν τα όσα προηγουμένως επισημάναμε, τη συμπάθεια του δηλαδή προς τον αλλόθρησκο Δερβίση: «Νάϊ, νάϊ. Κατά δύο κοκκίδας, διαφέρει δια να είναι το Ναι, όπου είπεν ο Χριστός. Το ναι το ήμερον, το ταπεινόν, το πράν, το Ναι το φιλόανθρωπον»⁸. Ο Παπαδιαμάντης βλέπει στο πρόσωπο του ξένου μουσουλμάνου, τον πάσχοντα συνάνθρωπο μας, τον

³ Α. Παπαδιαμάντη, Ο. π., σελ. 16-18.

⁴ Μτθ. 25, 35.

⁵ Λκ. 10, 30-37.

⁶ Α. Παπαδιαμάντη, Ο. π., σελ. 20.

⁷ Α. Παπαδιαμάντη, Ο. π., σελ. 22-24.

⁸ Α. Παπαδιαμάντη, Ο. π., σελ. 26.

αδελφό μας και τελικά, θα λέγαμε, τον ίδιο τον Χριστό, αφού ο ίδιος ο Κύριος στην παραβολή της κρίσεως αποκαλεί «αδελφούς» του όλους τους πάσχοντες και αναξιοπαθούντες⁹.

Ο Στέλιος Παπαθανασίου για τα πιο πάνω κάνει ένα συσχετισμό – παραλληλισμό. Ο Δερβίσης παίζει με το νάϊ του ένα άσμα. Εάν μετακινηθούμε από το διήγημα αυτό του Παπαδιαμάντη και πάμε στο «Ασματικόν» του Όρθρου του Μεγάλου Σαββάτου, θα δούμε εκεί τον Ιωσήφ τον από Αριμαθαίας, να ζητά «τον ξένον», δηλαδή τον Χριστό, από τον Πιλάτο, προκειμένου να τον «κρύψει» στον τάφο, δηλαδή να τον ενταφιάσει. Έτσι και ο Παπαδιαμάντης πράττει στο διήγημα του το ορθόδοξα αυτονόητο. «Κρύβει» τον άστεγο, φτωχό και ξένο αλλόθρησκο σε ένα «τάφο», δηλαδή στο βάθος της σήραγγας¹⁰.

Στη συνέχεια του διηγήματος, ο Παπαδιαμάντης, προσφέρει τροφή στον πένητα ξένο. Ο σαλεπτής λυπάται τον φτωχό Δερβίση και του δίνει να πιεί σαλέπι και κουλούρι για να φάει¹¹. Και πάλι εδώ έρχονται στο μυαλό μας τα λόγια του Κυρίου «πέινασα και μου δώσατε να φάω, δίψασα και μου δώσατε να πλώ»¹². Η συμπάθεια προς ένα ξένο και δη τούρκο μουσουλμάνο είναι όντως εντυπωσιακή. Ίσως ακόμη και να μας εκπλήσσει. Είναι όμως η ορθή και ορθόδοξη στάση. Είναι η χριστιανική αγάπη που δεν γνωρίζει όρια και φραγμούς.

Στα σημείο αυτό θα επιχειρήσουμε μια συσχέτιση της στάσης έναντι του Ισλάμ, στο διήγημα του Παπαδιαμάντη «Ο ξεπεσμένος Δερβίσης», με τις τάσεις και στάσεις που υπήρξαν κατά καιρούς έναντι της άλλης πίστης. Πιστεύουμε ότι ανταποκρίνεται, το πιο πάνω διήγημα του Παπαδιαμάντη, στη φάση του χριστιανο – ισλαμικού διαλόγου. Της συνάντησης της Ορθοδοξίας με το Ισλάμ, της αποδοχής της ετερότητας και γενικά της γνωριμίας των δύο θρησκειών και πίστεων¹³.

Η φάση αυτή αφορά τη νεώτερη και πολύ περισσότερο τη σύγχρονη εποχή. Ιδιαίτερα μετά το τέλος του 19ου αιώνα, ο διάλογος προωθείται από πανεπιστημιακούς κύκλους, επιστημονικά κέντρα και εκπροσώπους των δύο θρησκειών. Τον 20ο αιώνα σημαντικοί σταθμοί υπήρξαν η Β΄ Βατικάνεια Σύνοδος και ο διαθρησκευτικός διάλογος, ο οποίος άρχισε και συνεχίζεται ως τις μέρες μας, με πρωτοβουλία του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών¹⁴.

Μετά από έρευνα των τελευταίων 150 ετών γύρω από το Ισλάμ, έχουν παραμεριστεί σοβαρές παρανοήσεις από μέρους των χριστιανών και δη των Ορθοδόξων σχετικά με τη μουσουλμανική πίστη. Γενικά η χριστιανική πλευρά έχει αλλάξει στάση και διάθεση. Πολλοί χριστιανοί αναγνωρίζουν τη δυναμική του Ισλάμ μέσα στην ιστορία και τους πνευματικούς και πολιτιστικούς του θησαυρούς¹⁵.

Το διήγημα «Ο ξεπεσμένος Δερβίσης» ουσιαστικά αποτελεί ένα κάλεσμα προς τους χριστιανούς, αλλά και τους μουσουλμάνους, ώστε να έρθουν πιο κοντά δια του διαλόγου και της αποδοχής της ετερότητας, αλλά και του αλληλοσεβασμού. Όλοι μας, σε

⁹Μτθ. 25, 40 και 25, 45.

¹⁰Σ. Παπαθανασίου, Ο ξεπεσμένος Δερβίσης και ο θρίαμβος της ετερότητας, από Ηλεκτρονική Βιβλιοθήκη Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, σελ. 13-14.

¹¹Α. Παπαδιαμάντη, Ο.π., σελ 30.

¹²Μτθ. 25, 35.

¹³Α. Γιαννουλάτου, «Ο διάλογος με το Ισλάμ από Ορθόδοξη άποψη», από το βιβλίο Παγκοσμιότητα και Ορθόδοξία, (εκδόσεις Ακρίτας, Αθήνα 2000), σελ. 154.

¹⁴Α. Γιαννουλάτου, Στο ίδιο, σελ. 154-155.

¹⁵Α. Γιαννουλάτου, Ο.π., σελ 156.

όποια πίστη και θρησκεία και αν ανήκουμε, έχουμε να προσφέρουμε πολλά για ένα καλύτερο αύριο. Για αν γίνει όμως αυτό χρειάζεται αποδοχή του άλλου και όχι φανατισμός και μισαλλοδοξία.